

HANS RAMSOEDH

DEMOCRATIE, POLITIEK EN POLITIEKE CULTUUR IN SURINAME

De etnische logica van de macht

Democratie, politiek en politieke cultuur in Suriname

Democratie, politiek en politieke cultuur in Suriname

De etnische logica van de macht

HANS RAMSOEDH

Hilversum
Verloren
2026

Afbeelding op het omslag: De Nationale Assemblée. Foto Eric Kastelein.

ISBN 9789464552157

© 2026 Hans Ramsoedh

Uitgeverij Verloren

Torenlaan 25, 1211 JA Hilversum

www.verloren.nl

Typografie: Rombus, Hilversum

Omslagontwerp: WarmGrijs/Robert Koopman, Hilversum

Druk: Wilco, Amersfoort

This publication has been produced in accordance with the EU Deforestation Regulation (EUDR).

No part of this publication may be reproduced in any form, including use for text and datamining, without written permission from the publisher.

Inhoud

Inleiding	9
Doelstelling en onderzoeksvraag	16
Onderzoeksaanpak en bronnen	16
Opbouw studie	17
1 Theoretisch kader	21
1.1 Inleiding	21
1.2 Democratie, politiek en politieke cultuur	22
1.3 Robert Dahl, Arend Lijphart en Donald Horowitz	26
1.4 Analytisch kader	31
1.5 Deelvragen	32
2 De weg naar zelfbestuur: Suriname tussen koloniale voogdij en autonomie (1866-1945)	35
2.1 Inleiding	35
2.2 Bestuurlijk Suriname als wingewest en slavenkolonie	35
2.3 De illusie van politieke ontvoogding	37
2.4 Kiesverenigingen	41
2.5 Killinger en de mislukte staatsgreep in 1910	43
2.6 Crisisjaren, politisering van de arbeidersbeweging en koloniale repressie in de jaren dertig	46
2.7 De Nederlands-Indische geest en de Surinaamse Staatsregeling van 1936	53
2.8 Baas in eigen huis: een elitaire interpretatie van autonomie	55
3 De postkoloniale periode 1945-1975: ontwakning en democratisering	65
3.1 Inleiding	65
3.2 Contouren van autonomie (1945-1954)	65
3.2.1 <i>Politieke partijen en politisering van etniciteit</i>	66
3.2.2 <i>Nederlands uitstelbeleid en politiek ongeduld</i>	67
3.2.3 <i>Coup Sanches</i>	68
3.2.4 <i>Overgangsregelingen en algemeen kiesrecht</i>	69
3.2.5 <i>Eerste algemene verkiezingen</i>	71

3.3	Het Statuut	71
3.4	Machtsstrijd tussen oude en nieuwe politieke elite	74
3.5	Interetnische politieke samenwerking op brede basis	77
3.6	Interetnische politieke samenwerking op smalle basis	87
3.7	Het nationalisme in Suriname: een verbeelde natie op etnische leest	92
3.8	De onafhankelijkheid als troefkaart: strategisch stilzwijgen en politieke timing	96
3.9	Als bij toverslag: de Nederlandse draai naar spoedige onafhankelijkheid van Suriname	98
3.10	Tussen vlag en vertrekhal: Suriname op de vlucht voor de toekomst	102
3.11	De onafhankelijkheidsgrondwet van 1975	110
4	Na de onafhankelijkheid: een falende democratie in de kinderschoenen	
	1975-1987	113
4.1	Het failliet van de eerste republiek: 1975-1980	113
4.2	De genesis van de staatsgreep: politieke, persoonlijke en ideologische drijfveren	118
4.2.1	<i>Van onvrede tot militaire coup</i>	119
4.3	Kolonel Valk en de militaire staatsgreep	123
4.4	Het militaire bewind in Suriname: politieke dynamiek en repressie 1980-1987	126
4.4.1	<i>Machtsovername zonder ideologische koers</i>	126
4.4.2	<i>Militair-burgerlijke spanningen na de staatsgreep: februari-augustus 1980</i>	127
4.4.3	<i>Institutionalisering van de militaire macht: augustus 1980-oktober 1981</i>	130
4.4.4	<i>Revolutie in crisis, democratie in de vuurlinie: de weg naar de Decembermoorden</i>	131
4.4.5	<i>De 25-Februari Beweging als instrument van militaire politieke zelfverankering: november 1983-september 1985</i>	140
4.4.6	<i>Het isolement van het militair-regime, dialoog met de traditionele politieke orde en herstel van de democratie: september 1985-augustus 1987</i>	142
4.5	De grondwet van 1987	144
5	Democratische transitie, fragiliteit en consolidatie in Suriname: 1987-heden	147
5.1	Democratische transitie, fragiliteit en consolidatie	147
5.2	Democratische transitie: herdemocratisering onder militaire escorte: 1987-1990	148
5.3	De binnenlandse oorlog	151
5.4	De telefooncoup: december 1990	154

5.5	Balanceren tussen fragiliteit en consolidatie: regering-Venetiaan I (1991-1996)	156
5.6	De NDP en de kapitaalcoup in 1996	161
5.7	Consolidatie: regering-Venetiaan II en III 2000-2010	167
5.8	Van putschist tot president: Desi Bouterse 2010-2020	170
5.8.1	<i>Staat, macht en misbruik onder Bouterse</i>	174
5.8.2	<i>Keerpunt 2020: het slotakkoord van tien jaar Bouterse</i>	177
5.9	De lange weg en afsluiting van het Decemberproces: het doek valt voor Bouterse	179
5.10	De populariteit en erfenis van Bouterse	190
5.10.1	<i>Politiek leiderschap en democratie: versterker of ondermijner van het systeem?</i>	194
5.10.2	<i>Mensenrechten en rechtsstaat: boven de wet of onder het recht?</i>	194
5.10.3	<i>Economisch beleid en financieel beheer: korte bloei, diepe val</i>	195
5.10.4	<i>Internationale relaties: geopolitieke onafhankelijkheid of diplomatieke isolatie?</i>	196
5.10.5	<i>Sociaal-maatschappelijke impact en symboliek: hoe wordt hij herinnerd door de bevolking?</i>	196
5.10.6	<i>Leiderschap en persoonlijke integriteit: meesterstrateeg of machtsgerichte manipulator?</i>	197
5.11	Het presidentschap van Santokhi 2020-2025: van hoop naar ontgoocheling	199
5.11.1	<i>Regeren zonder regie: eigen belang en wantrouwen</i>	202
5.11.2	<i>Terugkeer van het nepotisme</i>	203
5.11.3	<i>Integriteit in retoriek, niet in praktijk</i>	204
5.11.4	<i>Macro-economische stabiliteit</i>	205
5.11.5	<i>Sociale rechtvaardigheid als loze belofte</i>	208
5.11.6	<i>De onderstroom van onvrede: signalen van een ontwrichte samenleving</i>	209
5.11.7	<i>Santokhi's internationale parade: meer airmiles dan impact</i>	211
5.11.8	<i>Een beloftevolle leider die zichzelf verloor</i>	213
5.11.9	<i>Verkiezingsroes zonder realiteitszin</i>	214
5.11.10	<i>Santokhi en de paradox van de macht</i>	215
5.12	De terugkeer van NDP-dominantie na mei 2025	217
6	De verwevenheid van democratie, politiek en politieke cultuur in Suriname: samenvatting en analyse	219
6.1	Inleiding	219
6.2	De koloniale periode 1866-1945: tussen beperkte democratie en koloniale controle	220
6.3	De periode na 1945: de institutionele architectuur van democratie in Suriname	222

6.3.1	<i>Analyse van het democratisch bestel</i>	222
6.3.2	<i>Analyse van politieke instituties en actoren</i>	231
6.3.3	<i>Analyse van de politieke cultuur</i>	243
6.4	De vicieuze cirkel van democratie, politiek en politieke cultuur in Suriname	249
6.5	Etnische segmentatie en politieke representatie: Suriname, Trinidad & Tobago en Guyana in vergelijkend perspectief	254
	Epiloog: de prijs van macht zonder moraal	263
	Bijlagen	269
	Noten	273
	Gebruikte bronnen en literatuur	299
	Afkortingen	313
	Personenregister	315
	Dankwoord	318
	Over de auteur	319

Inleiding

Democratie is in de woorden van de Amerikaanse politicoloog Robert Dahl meer dan een systeem van regels en instituties; zij is diep verankerd in de politieke overtuigingen en het gedrag van burgers en wordt algemeen beschouwd als een fundamentele waarborg voor vrijheid, gelijkheid en rechtvaardigheid.¹ In 1947 merkte de Britse premier Winston Churchill op, in een toespraak in het Lagerhuis die sindsdien vaak wordt geciteerd, dat ‘democracy is the worst form of government, except for all the others that have been tried’.² Hij erkende daarmee de tekortkomingen van democratie, maar benadrukte ook de waarde ervan in vergelijking met andere regeringsvormen die nog problematischer zijn gebleken. Het is een krachtige reflectie op de uitdagingen en de voordelen van democratische systemen.

Hoewel democratie in de politieke theorie doorgaans wordt benaderd als een universeel toepasbaar bestuursmodel, is de concrete uitwerking ervan sterk afhankelijk van de maatschappelijke context waarin zij wordt ingebed. In samenlevingen die sociaal homogeen zijn, kunnen democratische instituties relatief eenvoudig functioneren binnen een gedeeld nationaal kader. In gesegmenteerde of multi-etnische samenlevingen kan de toepassing van democratische principes aanzienlijke spanningen opleveren, waarbij etnische identiteit niet slechts een sociaal-culturele factor is, maar een bepalende rol speelt in politieke mobilisatie, partijvorming en representatie.

Suriname is een multiculturele samenleving waarin etnische diversiteit niet alleen een sociale en culturele kracht vormt, maar tevens een bepalend element is in het politieke krachtenveld. Etniciteit speelt daarbij een centrale rol in de werking van de democratie en de verdeling van macht. Het stemgedrag wordt grotendeels gestuurd door groepsloyaliteit in plaats van ideologische overtuigingen of beleidsinhoud. Ook coalitievorming en de verdeling van bestuurlijke posities verlopen in belangrijke mate langs etnische lijnen, zodat ieder segment van de samenleving zowel symbolisch als materieel wordt vertegenwoordigd. Dit model genereert weliswaar politieke stabiliteit, maar gaat gepaard met fragmentatie, cliëntelisme en een belemmering van meritocratische en inclusieve staatsvorming.

Wat betekenen democratie, politiek en politieke cultuur in een dergelijke samenleving waarin persoonlijke loyaliteiten vaak zwaarder wegen dan institutionele

normen, en waarin het vertrouwen in de staat niet vanzelfsprekend is? Dit roept fundamentele vragen op over de veerkracht van democratische instituties binnen gesegmenteerde of multi-etnische samenlevingen.³ Een van de grootste spanningen betreft daarbij de politieke representatie: gepercipieerde of daadwerkelijke uitsluiting kan de legitimiteit van de democratie ondermijnen en het vertrouwen in instituties aantasten. Dat vertrouwen is vaak ongelijk verdeeld, omdat eerdere ervaringen van discriminatie of uitsluiting de mate beïnvloeden waarin groepen zich als volwaardige deelnemers aan het systeem zien. Hoewel de democratische ruimte kansen biedt voor etnisch-politieke mobilisatie en zo de zichtbaarheid en stem van groepen versterkt, gaat zij ook gepaard met risico's van polarisatie en etnisch nationalisme. Wanneer partijen etnische of religieuze identiteiten als primaire breuklijnen gebruiken, ontstaan gesegmenteerde publieke sferen en scherpe 'wij-zij'-tegenstellingen. Democratie in multi-etnische samenlevingen vergt daarom meer dan formele regels. De uitdaging ligt in het politiek vormgeven van verscheidenheid op een wijze die het democratisch ideaal versterkt. Dat vraagt om een open en inclusieve politieke cultuur waarin diversiteit wordt erkend én verbonden met gedeeld burgerschap, gebaseerd op representatie, vertrouwen, erkenning en solidariteit.

Democratie in een dergelijke context is daarom een complex samenspel van uiteenlopende en vaak tegenstrijdige krachten, waarin een gedeeld normatief kader over burgerschap, religie en identiteit niet vanzelfsprekend is. Dit vergroot de kans op verdeeldheid en conflict. De bron daarvan ligt dan minder in economische ongelijkheid dan in percepties van marginalisering, angst voor de ander en wantrouwen jegens de mogelijkheid dat één groep de macht monopoliseert. Democratisch bestuur vereist hier een voortdurende balans tussen collectieve besluitvorming en bescherming van groepsrechten.⁴

In deze publicatie wordt onderzocht hoe de etnische logica de democratische ontwikkeling en het functioneren van de publieke sector in Suriname beïnvloedt. De subtitel *De etnische logica van de macht* verwijst naar een patroon waarin politieke macht, vertegenwoordiging en beleidsvorming grotendeels bepaald worden door etnische loyaliteiten en groepsbelangen.⁵ Deze praktijk institutionaliseert een verdeel-en-heersmodel waarbij elke groep 'zijn deel' van de staat opeist, wat leidt tot een gefragmenteerde en vaak inefficiënte beleidsvoering. Dit roept fundamentele vragen op over de veerkracht van democratische instituties binnen gesegmenteerde of multi-etnische samenlevingen waar persoonlijke loyaliteiten vaak zwaarder wegen dan institutionele normen en het vertrouwen in de staat beperkt is.⁶ Door verschillende politieke theorieën te integreren, wordt duidelijk hoe diepgeworteld de etnische logica van de macht is binnen de Surinaamse democratische structuren en politieke cultuur.

Suriname is een jonge democratie met een complexe bevolkingssamenstelling (zie tabel 1) en geschiedenis. De demografische samenstelling van Suriname is in belangrijke mate het gevolg van koloniale migratiepatronen en arbeidsverhoudingen.

Tabel 1: Surinaamse bevolking naar etniciteit 1950-2012

Etniciteit	1950		1971		2012	
Creolen	75.000	37%	119.000	31%	89.000	16%
Gemengd*	–	0%	–	0%	72.000	13%
Hindostanen	64.000	31%	142.000	37%	148.000	27%
Javanen	36.000	18%	59.000	15%	74.000	14%
Marrons	19.000	9%	40.000	10%	118.000	22%
Overige groepen	11.000	5%	25.000	7%	41.000	8%
Totaal	205.000	100%	385.000	100%	542.000	100%

* Bij de volkstelling in 1950 en 1971 is de groep gemengden bij de Creolen opgeteld.

Bron: J. Menke (red.), *Mozaïek van het Surinaamse volk* (Paramaribo 2016), 15.

Tijdens de koloniale periode werden grote aantallen Afrikaanse slaafgemaakten naar Suriname gebracht om te werken op de plantages. Op 1 juli 1863 werd de slavernij afgeschaft. Aangezien bij de planters en het koloniaal bestuur de vrees bestond dat de ex-slaafgemaakten (na 1863 Creolen genoemd) massaal de plantages de rug zouden toekeren, werden vooruitlopend op de afschaffing van de slavernij tussen 1853 en 1870 Chinese contractarbeiders (circa 2.500) aangevoerd voor arbeid op de plantages in Suriname. Deze aantallen waren echter te gering en de kosten verbonden aan hun korte verblijf op de plantages te hoog om de immigratie van deze arbeiders tot een succes te maken. Belangrijker was de aanvoer van Brits-Indische (Hindostaanse) en Javaanse contractarbeiders. Tussen 1873 en 1916 werden er 34.000 contractarbeiders aangevoerd uit Brits-Indië, terwijl er tussen 1890 en 1938 33.000 contractarbeiders uit Java in Suriname arriveerden. Zij werden op de plantages tewerkgesteld voor een periode van vijf jaar, waarna zij de mogelijkheid hadden om hun contract te verlengen met nog eens vijf jaar. Vervolgens hadden zij recht op vrije terugvoer naar Brits-Indië of Java. Na 1895 was het koloniaal beleid gericht op een permanente vestiging van de contractarbeiders in Suriname. Van de aangevoerde Hindostaanse en Javaanse contractarbeiders koos uiteindelijk respectievelijk 65 en 80 procent voor permanente vestiging in Suriname na afloop van hun contractperiode.⁷ Creolen verlieten gefaseerd de plantages. Velen vonden een bestaan in de goud- en balata-industrie. Een belangrijk deel vond een bestaan in de informele sector in Paramaribo.

Na de contractperiode vestigden de Hindostaanse contractarbeiders zich als kleinlandbouwer in de districten. In meerderheid bleven Javaanse ex-contractarbeiders als plantagearbeider werkzaam. In de periode 1873-1940 was vanwege de etnische arbeidsdeling en ruimtelijke segregatie het contact tussen de verschillende bevolkingsgroepen minimaal. Tijdens en na de Eerste Wereldoorlog begon een proces van beginnende sociale differentiatie binnen de Hindostaanse gemeenschap. Een deel van de Hindostanen vestigde zich in en aan de rand van Paramaribo. Het urbanisatieproces onder de Javanen kwam tijdens de Tweede Wereldoorlog pas goed op gang.⁸ Van etnische menging was weinig sprake. Contacten tussen

de Aziatische districtsbevolking en de Creoolse stedelijke bevolking hadden in de periode 1900-1940 een instrumenteel karakter. Dat wil zeggen dat contacten primair voortvloeiden uit economische contacten: *only in the market place, in buying and selling*.⁹ De houding van de ontvangende Europees-Creoolse samenleving ten opzichte van de immigranten was over het algemeen negatief. Doordat Hindostanen en Javanen zich in taal en cultuur sterk onderscheidden, pasten zij niet in het culturele referentiesysteem van de Surinaamse samenleving waarin het sociaal-culturele systeem van de dominante blanke bovengroep als richtinggevend werd beschouwd. De Creoolse groep keek neer op de contractarbeiders omdat contractarbeid reminiscenties opriep aan de slaventijd.¹⁰ De relatie tussen de verschillende bevolkingsgroepen in de koloniale periode vertoonde veel kenmerken van een gevestigden-buitenstaandersrelatie.¹¹ De Europese bovenlaag fungeerde als de gevestigde groep: zij beschikte over de politieke en economische macht en beschouwde zichzelf als normstellend binnen de koloniale Surinaamse samenleving. In het kielzog van deze elite positioneerden Creolen zich eveneens als deel van de gevestigden, mede doordat zij in aanzienlijke mate de Nederlandse taal en cultuur hadden geïnternaliseerd. Zowel de Europese bovenlaag als de Creoolse groep beschouwde Hindostanen en Javanen, op basis van hun linguïstische en culturele kenmerken, als 'buitenstaanders' en fundamenteel 'anders'. Deze machtsverhoudingen gingen gepaard met sociale afstand en de productie van stereotiepe beelden.

In de wetenschappelijke literatuur worden de begrippen *pluraal*, *gesegmenteerd* en *multi-etnisch* vaak overlappend gebruikt of als synoniemen beschouwd. Toch verdienen zij in dit kader een nadere conceptuele afbakening, aangezien zij weliswaar verwant zijn, maar fundamenteel verschillen in betekenis, gebruik en analytische toepassing. In de plurale samenleving ontbreekt een gemeenschappelijke basis van 'ras' en taal, en bestaat er een duidelijke scheiding tussen etnische, religieuze of culturele groepen die met minimale sociale interactie naast elkaar leven. Ondanks deze sociale afstand zijn de groepen doorgaans economisch en politiek met elkaar verweven, waarbij de eenheid primair wordt gehandhaafd door de staatsmacht. De Britse bestuursambtenaar John Furnivall, actief in koloniaal Burma, wordt algemeen beschouwd als de grondlegger van deze theorie.¹² In contrast daarmee wordt een gesegmenteerde samenleving gekenmerkt door minder scherpe sociale grenzen en meer onderlinge interactie tussen groepen, binnen institutionele kaders die de sociale, economische en politieke verhoudingen reguleren. Dit leidt niet zelden tot ongelijke machtsverhoudingen en ongelijke toegang tot middelen en kansen.¹³

Voor zowel de plurale als de gesegmenteerde samenleving geldt dat een dergelijk beeld een gedachteconstructie is die slechts de belangrijkste trekken van een verschijnsel overdreven weergeeft en nooit overeenkomt met de werkelijkheid. De focus ligt op de verschillen tussen etnische groepen en verschijnselen van eenheid worden buiten beschouwing gelaten, waarmee de term een statische toestand suggereert. Contact tussen de verschillende bevolkingsgroepen was er van meet af aan en daarmee ook acculturatie.¹⁴

Een multi-etnische samenleving ten slotte, wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van meerdere etnische groepen, maar binnen een overkoepelende nationale identiteit of gedeeld maatschappelijk kader. Hoewel culturele verschillen bestaan, is de institutionele scheiding vaak minder uitgesproken.¹⁵ Het onderscheid tussen deze drie typen samenlevingen ligt vooral in de mate van integratie, institutionele scheiding en sociale interactie tussen groepen.

Furnivalls samenlevingsmodel van de plurale samenleving is door de socioloog Van Lier in *Samenleving in een grensgebied* (1977, 3^e druk, 1^e druk verscheen in 1949) toegepast op de Surinaamse samenleving in de koloniale periode. De verschillende etnische groepen in Suriname leefden naast elkaar met eigen instituties en weinig integratie. Sociale integratie bleef beperkt, terwijl de koloniale machtsstructuren deze parallelle ordening in stand hielden.¹⁶ Tussen 1863 en 1945 kan Suriname, in navolging van Van Lier, worden getypeerd als een plurale samenleving. In de twintigste eeuw, en met name na 1945, ontwikkelde het land zich echter tot een meer gesegmenteerde samenleving, waarbij de nationale identiteit grotendeels werd vormgegeven door de Creools-Nederlandse cultuur. In deze periode was het niet ongebruikelijk dat 'de Surinamer' gelijk werd gesteld aan de Creool.

Deze segmentatie in Suriname weerspiegelde zich met name in de politiek via etnisch georganiseerde partijen en daarnaast ook in maatschappelijke sectoren als onderwijs en media.¹⁷ Het contact tussen de drie belangrijkste bevolkingsgroepen werd intensiever door de versnelde urbanisatie bij de Hindostanen in de jaren vijftig en zestig en bij de Javanen vooral in de jaren zestig. In 1921 woonde circa 8 procent van de Hindostanen (absoluut: 35.000) in de hoofdstad Paramaribo, in 1964 was dit percentage gestegen naar 32 procent (abs. 37.000). Voor de Javanen bedroegen deze percentages respectievelijk 3 (abs. 500) en 19 (abs. 9.000). Het betekende dat Paramaribo langzamerhand van een exclusief Creoolse stad in de jaren twintig veranderde in multi-etnische stad in de jaren zestig.¹⁸

Ondanks dat ongeveer de helft van de Hindostanen en Javanen nog, vaak parttime, werkzaam was in de kleinlandbouw, gold deze activiteit niet langer als bepalend voor hun beroepsidentiteit. Hiermee viel de klassenstructuur sinds de jaren zestig van de twintigste eeuw niet meer geheel samen met de etnische segmentering. Functionele integratie, in de betekenis van de mate waarin de leden van een groep of de groepen onderling met elkaar in contact komen, betekende echter geenszins dat daarmee concurrentie, conflict, groepsidentiteiten of etnische sensitiviteit verdwenen. Sociaal-economische concurrentie tussen vooral Creolen en Hindostanen bleef latent aanwezig en het vraagstuk van de machtsdeling (welke groep regeert en welke groep wordt geregeerd) bleef ook een heet hangijzer in de gesegmenteerde Surinaamse samenleving. Wat hierdoor ontstond, was een etnisch gesegmenteerde samenleving, waarin verschillende bevolkingsgroepen relatief zelfstandig naast elkaar bestonden en etniciteit een bepalende rol bleef spelen in het sociale, economische en politieke leven.¹⁹

Na de militaire staatsgreep in 1980 ontwikkelde Suriname zich geleidelijk tot een multi-etnische samenleving met een groeiende nationale identiteit, culturele uitwis-

seling en interetnische interactie. Het militaire regime probeerde een nationale eenheid te promoten door aandacht te besteden aan natievorming. Het idee van een gezamenlijke Surinaamse identiteit werd versterkt, waarbij het multi-etnische karakter gezien werd als een kracht in plaats van een bron van verdeeldheid. De *communis opinio* in Suriname was dat politieke stabiliteit slechts kon worden bereikt door samenwerking tussen de etnische groepen. Deze ideologie van diversiteit vond in de jaren negentig en daarna steeds meer ingang.²⁰ Alle partijen (etnisch en multi-etnisch) beroepen zich inmiddels op hun nationale trots en dienstbaarheid aan *switi Sranan* (het heerlijke Suriname). Anno 2025 definiëren politieke partijen zich niet langer expliciet op etnische basis, maar presenteren zij zich als multi-etnische formaties – ook al steunen zij in de praktijk grotendeels nog op één specifieke etnische achterban.

Culturele diversiteit wordt niet meer beschouwd als een relikwie van het etnisch denken maar als voorwaarde voor politieke stabiliteit en sociaaleconomische vooruitgang. Hiermee werd een belangrijke stap gezet in de ‘naturalisering’ van het concept culturele diversiteit in Suriname. Dat wil zeggen: culturele diversiteit werd beschouwd als een ‘natuurlijke’ werkelijkheid van Suriname die als voorbeeld kan dienen voor de wereld. Het beeld van Suriname als een multiculturalistisch paradijs ontwikkelde zich hierdoor tot een populaire visie op de Surinaamse samenleving.²¹ Hoewel etniciteit nog steeds een rol speelt in de politiek en sociale verhoudingen, is er sprake van een gedeeld staatsburgerschap, toenemende interetnische huwelijken en een gemeenschappelijk Surinaams cultureel bewustzijn. Deze transitie sinds de jaren tachtig weerspiegelt het ideaal van multiculturalisme waarin culturele diversiteit wordt erkend binnen een gezamenlijke democratische rechtsorde.

Samengevat vormt Suriname een treffende illustratie van hoe een samenleving zich in de loop der tijd kan ontwikkelen binnen verschillende vormen van sociale ordening: van een plurale samenleving in de koloniale periode, via een gesegmenteerde structuur in de naoorlogse tijd, tot een meer geïntegreerde, multi-etnische samenleving sinds de jaren tachtig van de twintigste eeuw. De historisch gegroeide etnische diversiteit en segmentatie vormen een essentieel uitgangspunt voor het begrijpen van de Surinaamse politieke cultuur, waarin loyaliteiten, partijvorming en representatie vaak langs etnische lijnen verlopen.

In de literatuur over Surinaamse politiek staat de vraag centraal hoe etnische diversiteit zich vertaalt in institutionele keuzes, machtsverhoudingen en politieke stabiliteit. Met zijn proefschrift *Tien jaar Suriname, van afhankelijkheid tot gelijkgerechtigheid* uit 1959 vervult Mitrasing een pioniersrol waarin hij de staatsrechtelijke en politieke ontwikkeling van Suriname tussen 1945 en 1955 grondig in kaart bracht. Zijn benadering is echter vooral beschrijvend van aard, zonder een theoretisch kader om democratische stabiliteit of representatie systematisch te analyseren. Van Liers *Samenleving in een grensgebied* (1977) geeft een historisch-sociologische beschrijving van de plurale Surinaamse samenleving. Hoewel zijn studie laat zien hoe de koloniale structuur en etnisch gescheiden leefwerelden de opbouw van een geïntegreerde, stabiele democratische samenleving in Suriname belemmerden, had

hij geen expliciete focus op politieke instituties of democratische processen. Na de juridisch-staatskundige en beschrijvende benadering door Mitrasing en de sociologische benadering door Van Lier met de nadruk op de etnisch-culturele structuur van de samenleving is *The Difficult Flowering of Surinam* (1978) van de Amerikaanse politicoloog Edward Dew de eerste systematische politicologische studie over de werking van democratie in Suriname. Hij combineert historische gegevens met een theoretisch kader waarin hij, mede geïnspireerd door het concept van consociatie-democratie van de Nederlands-Amerikaanse politicoloog Arend Lijphart,²² de spanningen en compromissen tussen etnisch gesegmenteerde partijen onderzoekt, met bijzondere aandacht voor machtsdeling en institutionele duurzaamheid. In *The Trouble in Suriname, 1975-1993* (1994) vervolgt Dew de analyse na de onafhankelijkheid, met focus op de turbulente jaren 1975-1993, inclusief de militaire regimes. Deze tweede publicatie van Dew kent een tekort aan theoretische diepgang, is minder analytisch dan *The Difficult Flowering of Surinam* en is meer een feitelijke reconstructie van gebeurtenissen tussen 1975 en 1993.

Na de onafhankelijkheid van Suriname in 1975 en vooral na de militaire staatsgreep van 1980 ontstaat een nieuwe generatie historici, politicologen en sociaal-wetenschappers die zich richt op een herinterpretatie van de democratische ontwikkeling in het land. In plaats van louter beschrijvende of institutioneel-juridische benaderingen kiezen zij voor een meer ideologisch-structurele invalshoek. Deze nieuwe benadering kenmerkt zich door een diepere analyse van machtsverhoudingen, de invloed van koloniale erfenissen, sociaaleconomische ongelijkheid en etnisch-politieke spanningen. Deze benadering sluit ook aan bij bredere academische trends waarin postkoloniale analyses een rol spelen bij het begrijpen van democratische fragiliteit in postkoloniale staten. Suriname wordt zo niet alleen bestudeerd als casus, maar ook als toetssteen voor bredere vragen over democratie, legitimiteit en politieke representatie in multi-etnische samenlevingen.

Al deze auteurs bieden gezamenlijk waardevolle inzichten in de werking van formele instituties, de rol van politieke elites en de dynamiek van etnische verhoudingen in Suriname. Het voert echter te ver om hier elk van hen afzonderlijk te bespreken. Hun analyses vormen wel een belangrijk referentiekader in het empirische deel van deze studie. Wat opvalt bij deze literatuur is dat de onderlinge samenhang tussen democratie, politiek en politieke cultuur zelden systematisch wordt geanalyseerd. Waar sommige auteurs focussen op instellingen en procedures (zoals verkiezingen of machtsverspreiding) en anderen op etnische representatie of informele netwerken, blijft de vraag hoe institutionele vormgeving (democratie), structurele processen (politiek) en culturele normen (politieke cultuur) elkaar beïnvloeden grotendeels onderbelicht. Juist in een postkoloniale, multi-etnische context als Suriname is het essentieel om deze drie dimensies als verweven fenomenen te analyseren omdat instellingen, identiteiten en machtsrelaties elkaar wederzijds vormen.

Wie Suriname wil begrijpen, moet voorbij de verkiezingen kijken naar de onzichtbare logica van macht en etniciteit. Sinds 1949 is het land formeel een democratische rechtsstaat. Maar hoe stevig is die democratie werkelijk verankerd? In *Democratie, politiek en politieke cultuur in Suriname. De etnische logica van de macht* wordt onderzocht hoe democratische instituties, politieke praktijken en politieke cultuur zich in Suriname hebben ontwikkeld, en hoe ze elkaar beïnvloeden.

In een samenleving met sterke etnische diversiteit speelt etniciteit een belangrijke rol in de verdeling van macht en het functioneren van de overheid. Wat op papier een democratisch systeem is, blijkt in de praktijk vaak een hybride model: een combinatie van formele democratische instellingen en autoritaire patronen. Democratische procedures worden regelmatig ondermijnd door cliëntelisme, patronage, etnische loyaliteit en informele machtsstructuren. Dit maakt het bestuur kwetsbaar en ondermijnt het vertrouwen in de rechtsstaat. Dit boek biedt een diepgaande analyse van de spanningen tussen formele regels en informele praktijken, en stelt fundamentele vragen over de duurzaamheid en weerbaarheid van de democratie in Suriname.

Dr Hans Ramsodh is
historicus en publicist.

9 789464 521573 >